NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji

KGP.410.010.04.2018

Pan Tomasz Stępień
Prezes Zarządu
Operatora Gazociągów Przesyłowych
GAZ-SYSTEM SA
ul. Mszczonowska 4, 02-337 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/18/021 Efektywność energetyczna gospodarki

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa
T +48 22 444 56 92, F +48 22 444 55 94
kgp@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa 1

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM SA (dalej: Spółka lub GAZ-SYSTEM)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Pan Tomasz Stępień W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił: Jan Chadam (do 31 grudnia 2015 r.)
Zakres przedmiotowy kontroli	- Realizacja obowiązku uzyskania oszczędności energii - Wykorzystanie środków pomocowych na wspieranie przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej - Efekty wykorzystania pomocy - Wykonanie audytu energetycznego
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2014 r. do 31 grudnia 2018 r. z uwzględnieniem okresów wcześniejszych i późniejszych, do dnia 29 marca 2019 r., jeśli zdarzenia miały wpływ na działalność kontrolowaną.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 *ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli*[1]
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji
Kontroler	Rafał Szymański, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KGP/30/2019 z dnia 22 lutego 2019 r. (akta kontroli str.1-2)

[1] Dz. U. z 2019 r. poz. 489, dalej: *ustawa o NIK*

II. Ocena ogólna[2] kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym zakresie.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Przedmiotem działalności GAZ-SYSTEM SA jest transport paliw gazowych siecią przesyłową na terenie całego kraju, w celu dostarczenia ich do sieci dystrybucyjnych oraz odbiorców końcowych podłączonych do systemu przesyłowego. Do realizowanych przez Spółkę obowiązków należy m.in.:

- Prowadzenie ruchu sieciowego w sposób skoordynowany i efektywny z zachowaniem wymaganej niezawodności dostarczania paliw gazowych oraz ich jakości,
- Konserwacja, remonty oraz rozbudowa instalacji przesyłowych, magazynowych,
- Realizacja innych obowiązków wynikających z *ustawy – Prawo energetyczne*[3] oraz przepisów wykonawczych.

Spółka GAZ-SYSTEM została wyznaczona na operatora systemu przesyłowego gazowego, w związku z czym nie wykonywała działalności w zakresie obrotu gazem ziemnym jak również nie sprzedawała gazu ziemnego odbiorcom końcowym[4]. W odniesieniu do zużycia energii elektrycznej na własne potrzeby Spółka, nie była członkiem giełdy towarowej ani członkiem giełdowej izby rozrachunkowej. Z tych względów GAZ-SYSTEM nie był zobowiązany do realizacji obowiązków, które ustawa z dnia 20 maja 2016 r. *o efektywności energetycznej*[5] (w art. 10 ust. 1 pkt 1 i 2) nakłada na „podmioty zobowiązane" dotyczących przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej u odbiorców końcowych, oraz uzyskania i przedstawiania do umorzenia Prezesowi URE świadectw efektywności energetycznej, o których mowa w art. 20 ust. 1 *ustawy o ee*.

Spółka przeprowadziła audyt energetyczny przedsiębiorstwa, zakończony w dniu 15 września 2017 r. Audyt przedsiębiorstwa przeprowadził podmiot niezależny od audytowanego, posiadający doświadczenie zawodowe w przeprowadzaniu tego rodzaju audytu.

W okresie objętym kontrolą GAZ-SYSTEM przeprowadził (bądź jest w trakcie realizacji), niezależnie od działań wskazanych w audycie energetycznym przedsiębiorstwa szereg przedsięwzięć remontowych (60 przedsięwzięć) i modernizacyjnych (96 przedsięwzięć), których zakres prac pozwoli, niezależnie od optymalizacji w obszarze technologii, na osiągnięcie efektów w obszarze efektywności energetycznej.

---

[2] Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

[3] Dz. U. z 2019 r. poz. 755 ze zm. Dalej: Prawo energetyczne.

[4] Wynika to z postanowień Dyrektywy Gazowej przyjętej w 2003 roku przez Radę i Parlament Europejski (dyrektywa 2003/55 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 98/30/WE - Dz. Urz. UE L 176 z 15.07.2003 r., s. 57, zastąpiona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 2003/55/WE - Dz. Urz. UE L 211 z 14.08.2009 r., s. 94), która zobowiązywała do rozdzielenia technicznego przesyłu gazu od obrotu gazem.

[5] Ustawa z 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej (Dz. U. poz. 831). Dalej: ustawa o ee.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe[6] kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Audyt energetyczny

Opis stanu faktycznego

Zgodnie z art. 36 ust. 1 *ustawy o ee*[7], postanowieniami dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylenia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE[8] a także w ramach realizacji wymagań korporacyjnych, GAZ-SYSTEM przeprowadziła audyt energetyczny przedsiębiorstwa w zakresie zużycia energii na własne potrzeby w budynkach lub zespołach budynków, w instalacjach przemysłowych oraz w transporcie.

Audyt został przeprowadzony przez SGS Polska Sp. z o.o., a jego wykonanie i sporządzenie Raportu wynikało z realizacji umowy nr 100008062, zawartej w dniu 27 lutego 2017 r. Audyt sporządzony został na podstawie normy EN 16247-1[9].

Audytem energetycznym została objęta całość zużycia energii przez GAZ-SYSTEM SA w roku 2016[10]. Po wykonaniu bilansu zużycia energii analizom audytowym poddano obszary i obiekty odpowiedzialne łącznie za ponad 95% całkowitego zużycia energii przez Spółkę. Dominującym wykorzystaniem energii w GAZ-SYSTEM jest zużycie gazu ziemnego, które stanowiło 83,7% całkowitego zużycia energii, energia elektryczna stanowiła około 13% zużycia, natomiast paliwa silnikowe używane do napędu pojazdów samochodowych, maszyn roboczych i urządzeń stanowiły 3,1% całkowitego zużycia energii. Gaz ziemny w Spółce wykorzystywany jest zarówno do celów socjalnych (ogrzewanie obiektów) jak też do technologicznych (napęd sprężarek gazu w tłoczniach, ogrzewanie technologiczne w stacjach redukcyjnych). Zużycie eksploatacyjne gazu (z wyłączeniem celów socjalnych) stanowiło 67,15% łącznego zużycia energii w Spółce. W związku z tym, obszary: zużycia paliw silnikowych, paliw do napędu agregatów prądotwórczych oraz zużycia gazu na cele socjalne odpowiadały w Spółce za 4,54% całości zużycia energii w Spółce, obszary te wyłączone zostały z analiz przy zachowaniu warunku ustawowego dotyczącego procentowego obowiązku objęcia audytem, który w przypadku audytu GAZ-SYSTEM SA wyniósł 95,46% zużycia energii w 2016 r.

Audyt energetyczny Spółki w części wizji lokalnych objął obiekty zlokalizowane na terenie pięciu z sześciu Oddziałów GAZ-SYSTEM. Wizja lokalna nie odbyła się w żadnym z obiektów należących do Oddziału we Wrocławiu. Zgodnie z treścią audytu dane dotyczące zużycia energii w tym oddziale zamieszczone zostały w raporcie, poprzez stwierdzenie: „natomiast infrastruktura Oddziału we Wrocławiu jest bardzo podobna jak w pozostałych".

W audycie energetycznym zidentyfikowano możliwości potencjalnej poprawy efektywności energetycznej GAZ-SYSTEM.

W audycie wskazano, że działania organizacyjne polegać powinny przede wszystkim na maksymalnym dociążaniu obiektów wykazujących najniższe

---

[6] Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

[7] Oraz towarzyszącego jej rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 10 sierpnia 2012 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobu sporządzania audytu efektywności energetycznej, wzoru karty audytu efektywności energetycznej oraz metody obliczania oszczędności energii (Dz. U. poz. 962), które utraciło moc z dniem 1 października 2017 r. zgodnie z art. 58 ust. 1 ustawy o ee.

[8] Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012 r., s. 1 ze. zm.

[9] Audity energetyczne -- Część 1: Wymagania ogólne oraz na podstawie norm pomocniczych EN 16247-2 (budynki), EN 16247-3 (procesy), EN 16247-4 (transport).

[10] Rok bazowy dla audytu.

jednostkowe zużycie energii na potrzeby własne, a ograniczaniu pracy obiektów, w których wskaźniki energochłonności są wysokie.

W zakresie działań inwestycyjno-remontowych mogących przyczynić się do oszczędności energii w audycie wskazano przede wszystkim modernizacje lub wymiany na nowe urządzeń. Zgodnie z wynikami audytu największe oszczędności w zużyciu energii potencjalnie mogłaby przynieść stopniowa wymiana sprężarek z napędem gazowym na sprężarki z napędem elektrycznym, charakteryzujących się niższym kosztem energetycznym przetłoczenia gazu, w porównaniu z napędem gazowym. W audycie wskazano, że realizacja wszystkich policzalnych działań możliwych do realizacji powinna przynieść oszczędność na poziomie 266,84 toe, co stanowiło 0,52% całkowitego zużycia energii w GAZ-SYSTEM w roku 2016.

W audycie energetycznym wyszczególniono dziewięć przedsięwzięć[11], których realizacja zgodnie z raportem stanowi możliwe do uzyskania oszczędności energii. Wszystkie spośród dziewięciu przedsięwzięć wskazanych w audycie, umieszczono w planach remontów i modernizacji sporządzanych w GAZ-SYSTEM. W pięciu przypadkach realizacja wskazanych przedsięwzięć została rozpoczęta (realizacja trwa), dwa przedsięwzięcia zostały zrealizowane[12], w dwóch przypadkach według złożonych wyjaśnień[13] zadania zostały zgłoszone do planu modernizacyjnego Spółki na rok 2019 r.

(akta kontroli str. 31-174)

W dniu 12 października 2017 r. Spółka poinformowała Prezesa URE o przeprowadzonym audycie energetycznym przedsiębiorstwa. Prezes URE nie zgłosił uwag dotyczących przeprowadzonego audytu.

(akta kontroli str. 175-177)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania dotyczące wykonania audytu energetycznego.

OBSZAR

2. Realizacja przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej.

Opis stanu faktycznego

Przedsięwzięcia realizowane przez GAZ-SYSTEM SA, w tym przedsięwzięcia służące poprawie efektywności energetycznej wykonywane są w ramach wypełniania przez Spółkę obowiązków wynikających z koncesji na przesyłanie paliw. Konieczność realizacji inwestycji modernizacyjnych i remontowych wynika z postanowień koncesji, dotyczących zobowiązania Spółki m.in. do:

[11] Przebudowa, termomodernizacja i wymiana oświetlenia w budynku administracyjnym Terenowej Jednostki Eksploatacji w Jarosławiu, Modernizacja oświetlenia zewnętrznego w Tłoczni Gazu Jarosław, Modernizacja oświetlenia zewnętrznego Węzła Odolanów, Modernizacja oświetlenia zewnętrznego Węzła Krobia, Przebudowa, termomodernizacja i wymiana oświetlenia zewnętrznego w budynku administracyjnym Terenowej Jednostki Eksploatacji w Podgórskiej Woli, Przebudowa Stacji Gazowych w Brzeziu i Sztumie – elektryczny system podgrzewu zamiast gazowego, Wymiana oświetlenia zewnętrznego w 17 stacjach gazowych Terenowej Jednostki Eksploatacji w Goleniowie, Modernizacja oświetlenia zewnętrznego na terenie Tłoczni Hołowczyce I i II oraz oświetlenia w hali tłoczni Hołowczyce I, Wymiana palników kotłów gazowych w Tłoczni Hołowczyce I.

[12] W tym jedno częściowo, z uwagi na dokonaną przez Spółkę sprzedaż obiektów stacji w Sztumie, m.in. w której modernizacja miała zostać dokonana. Zadanie wykonane zostało w obiektach stacji gazowej w Brzeziu.

[13] Wyjaśnienia Zastępcy Dyrektora Pionu Eksploatacji GAZ-SYSTEM SA z dnia 4 kwietnia 2019, znak: PE.0810.1.2019.7.

- zapewnienia wysokiej jakości świadczonych usług niezawodności zaopatrzenia w paliwa gazowe, przy zachowaniu zasady najniższych możliwych kosztów
- spełnienia technicznych warunków przesyłania paliw gazowych określonych w odrębnych przepisach, w szczególności do utrzymywania obiektów, instalacji, urządzeń i sieci w należytym stanie technicznym, umożliwiającym przesyłanie paliw gazowych w sposób ciągły i niezawodny, z uwzględnieniem uzasadnionego poziomu kosztów
- optymalizacji wykorzystania źródeł paliw gazowych zasilających sieć przesyłową.

Zgodnie z wykazami zadań modernizacyjnych i remontowych, których zakres prac ma wpływ na efektywność energetyczną, spółka od 2014 r. do 2018 r. zrealizowała bądź jest w trakcie realizacji 62 zadań modernizacyjnych o łącznej wartości 22 666,3 tys. zł i 42 zadań remontowych o łącznej wartości 6 939,9 tys. zł.

Kontrolą objęto dwa zadania wybrane w sposób celowy, z zastosowaniem kryterium najwyższej wartości, po jednym z wykazów prac modernizacyjnych i remontowych.

Zadane remontowe „Stacja gazowa W/C Starogard Gdański" – zadanie wykonane w 2017 r., łączny koszt realizacji1 080,7 tys. zł.

W projekcie wykonawczym (niezależnie od elementów inwestycji związanych z pracami budowlano- montażowymi), wskazano m.in.:

- w branży technologicznej: remont kotłowni technologicznej i sieci cieplnej oraz remont instalacji elektrycznej. Do realizacji przewidziano instalację układu podgrzewu i redukcji ciśnienia gazu,
- w branży sanitarnej m.in, w miejsce dwóch kotłów o mocy 70 kW i 30kW zaprojektowano kotłownię technologiczną o łącznej mocy 99,0 kW z zastosowaniem kotła gazowego prądowego (podstawowego) oraz kotła gazowego bezprądowego (rezerwowego), jako kotłów równoważnych pracujących w układzie kaskadowym,
- w branży elektrycznej i teletechnicznej przewidziano remont instalacji elektrycznej wraz z instalacją oświetlenia elektrycznego, sterowania oświetleniem zewnętrznym i sterowania pracą kotłowni.

Zadanie modernizacyjne „Modernizacja hali tłoczni Podgórska Wola". – zadanie wykonane w 2015 r., łączna wartość inwestycji – 5 805,2 tys. zł,

W projekcie wykonawczym wskazano:

- w branży architektonicznej wymianę obudowy budynku hali, tj. ścian i dachu, w tym wymianę poszycia ścian i pokrycia dachu na płyty warstwowe o niskim współczynniku przenikania ciepła (ściany 0,39 W/(m^2·K), dach 0,26 W/(m^2·K) oraz wymianę stolarki okiennej i drzwiowej,
- w branży instalacyjnej,: modernizację instalacji grzewczo-wentylacyjnej po 30-letnim okresie eksploatacji i przystosowanie jej do nowoprojektowanych parametrów wody grzewczej 80°C/60°C z projektowanej kotłowni,
- w branży elektrycznej i teletechnicznej m.in. obwody zasilające nowe odbiorniki energii (wentylatory i urządzenia grzewcze)

(akta kontroli str. 186-327)

W dokumentacji projektowej zrealizowanych przedsięwzięć nie wyszczególniono efektów ich realizacji pod względem efektywności energetycznej. Według wyjaśnień[14] z uwagi na fakt, że zgodnie z ustawą o ee GAZ-SYSTEM nie stanowi

[14] Wyjaśnienia udzielone przez Zastępcę Dyrektora Pionu Eksploatacji GAZ--SYSTEM , z dnia 13 marca 2019 r., znak: PE.0810.1.2019.3

„jednostki sektora publicznego" oraz nie jest „podmiotem zobowiązanym" w rozumieniu art. 10 ust. 2 ustawy o ee, realizowane zadania remontowe i modernizacyjne nie zawierają informacji o uzyskanych bądź przewidywanych efektach w zakresie oszczędności energii.

Zgodnie z dokumentacją odbioru budowlanego Stacji gazowej w Starogardzie Gdańskim wykonane zostały zadania polegające na remoncie kotłowni technologicznej i sieci cieplnej wraz z wymianą kotłów. W przypadku modernizacji hali tłoczni w Podgórskiej Woli, wykonano ocieplenie ścian i dachu, modernizację instalacji grzewczej oraz modernizację instalacji elektrycznej. W związku z wykonaniem całości zakładanych prac zrealizowane zostały elementy wymienionych inwestycji związane z poprawą efektywności energetycznej.

(akta kontroli str. 178-333)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie obszar dotyczący realizacji przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej.

OBSZAR

3. Wykorzystanie środków pomocowych na wspieranie przedsięwzięć służących poprawie ee

Opis stanu faktycznego

Realizowane przez GAZ-SYSTEM zadania remontowe i modernizacyjne nie były finansowane ze środków pomocowych na wspieranie przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej, w tym wynikającej ze zmniejszenia strat powstałych przy przesyle gazu.

W złożonych wyjaśnieniach[15] wskazano następujące przyczyny nieubiegania się o uzyskanie środków pomocowych na realizację przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej przedsięwzięć Spółki:

- Zdecydowana większość programów pomocowych służących poprawie efektywności energetycznej jest skierowana do beneficjentów innego typu niż GAZ-SYSTEM. GAZ-SYSTEM realizuje strategię, ukierunkowaną na zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz budowę rynku gazu ziemnego i realizację celów polityki energetycznej. GAZ-SYSTEM nie jest operatorem systemu przesyłowego energetycznego i nie sprzedaje energii.
- Spółka skupia swoje wysiłki na pozyskaniu środków pomocowych, przeznaczonych na zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego i budowę wspólnego rynku energii w UE[16]; Programy służące poprawie efektywności energetycznej adresowane są do innego typu beneficjentów niż GAZ-SYSTEM, nie będących operatorami sieci przesyłowych.

(akta kontroli str. 329, 344-345)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

[15] Wyjaśnienia udzielone przez Zastępcę Dyrektora Pionu Eksploatacji GAZ-SYSTEM – […] (Wyłączono dane osobowe. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej - Dz.U. z 2019 r. poz. 1429 j.t.), z dnia 24 kwietnia 2019 r., znak: PE.0810.1.2019.13

[16] W wyjaśnieniu wskazano programy POIiŚ 2014-2020 i instrument „ Łącząc Europę" (Connecting Europe Facility – CEF).

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania w celu zapewnienia odpowiedniej bazy infrastrukturalnej dla długotrwałego rozwoju i funkcjonowania konkurencyjnego rynku gazu w Polsce.

IV. Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 24 maja 2019 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Gospodarki,
Skarbu Państwa i Prywatyzacji
p.o. Dyrektora
Sławomir Grzelak
Z up. Dariusz Szałkowski
Wicedyrektor

/-/

.....
podpis